

maar dat die wereld hoedanook, in ieder taalgebied, onvervangbaar is.

'Een klein, roze handje balt zich tot een vuist.'

Vr.: *Voor het jonge volkje hebt u méér dan 70 jeugdboeken geschreven. Welke titel ligt u het meest na aan het hart?*

J.V.R.: Ik aarzel tussen een aantal titels, maar uiteindelijk kies ik *Anti-love story* uit 1975, nu aan zijn vijfde druk toe. Waarom het boek mij het dierbaarst is? Omdat dat 'verhaal voor langharig tuig' gegroeid is uit gesprekken met mijn kinderen en hun vrienden en vriendinnen uit die tijd. De kinderen stonden een half uur vroeger op om te lezen wat ik de avond tevoren — tot in de late uurtjes meestal — er nog weer bij had geschreven. Hun commentaar spaarden ze me niet. Met de term 'langharig tuig' bedoelde ik niets denigrerends. De jongeren werden wel eens zo genoemd. Ik heb *Anti-love story* geschreven met een uitgesproken sympathie voor wat bij hen op dat moment leefde. Dat was o.m. het abortusprobleem. Sommigen zeiden toen het boek uit was: je verkankert de volwassenen, je flirt met de jeugd, je praat ze naar de mond. Dat is niet waar, ik schreef uit gemeende sympathie. Bovendien heb ik mogen ervaren dat heel veel 'jongvolwassenen' zich voor een deel in het boek hebben teruggevonden. Daarom wellicht is *Anti-love story* zo vaak op scholen besproken en heb ik er tijdens lezingen telkens opnieuw over moeten vertellen.

Vr.: *De jeugdroman vertelt 20 dagen uit het leven van een meisje van 16. Ingrijpende dagen: de eerste dag wordt ze verkracht, de twintigste blijkt dat ze daar niet zwanger van is geworden. Alles komt terecht, uiteindelijk?*

J.V.R.: Enkelen hebben me inderdaad verweten voor een gemakkelijksoplossing te hebben gekozen. Marja was niet zwanger, het probleem abortus werd dus niet in alle scherpheid gesteld. Ik wilde met een hoopvolle noot eindigen. Ook in de film van Jef Ceulemans is dat zo: Marja loopt langs het strand en slaat een jong paar met een kind gade... Boven de rand van het kinderwagen merk je hoe een heel klein, roze handje zich tot een vuist(je) balt.

'Men duikt even op, het volgende uur is men je vergeten.'

Vr.: *Wat nu novellen en romans betreft is de keuze allicht makkelijker?*

J.V.R.: Hier kan ik zonder aarzelen antwoorden: van mijn *Nesttrilogie*. Omdat ze een evocatie van mijn jeugd biedt (maar het jongetje Peet is wel een betere uitgave van de auteur, misschien staat hij voor een droom van me: zo had ik willen zijn), maar tevens een stukje historie van de Waaslandhoek is, de streek waar ik mijn jeugd heb doorgebracht: de oorlogsjaren én de verstedelijking van de landelijke mens. Je kunt niet tegelijkertijd stroper en kenner van wind en wolken zijn, én daarbij nog in boeken lezen en je in een metropool als Antwerpen thuisvoelen. De keuze, de uiteindelijke keuze kun je niet uit de weg gaan.

Vr.: *Voor uw verhalen, romans en jeugdboeken bent u welhaast 20 keren bekroond. Welke onderscheiding heeft u het meest genoeg bezorgd?*

J.V.R.: Alle literaire bekroningen hebben me plezier gedaan. Maar men moet er onmiddellijk voldoende afstand van nemen. Alles is enorm vluchtig. Men duikt even op in de literaire belangstelling, het volgende uur is men je vergeten. En och ja, waarom ook niet? Het merendeel van het geschrevene is waard praktisch onmiddellijk te worden vergeten. Ik maak weliswaar een onderscheid tussen fiction en non-fiction. Wat deze laatste betreft, is de boekenwereld erg onderhevig aan een zekere mode: wat is op een bepaald moment 'in', wat doet het bij het publiek? Met het maken van dergelijke boeken voldoe je aan een nood, die veelal tijdelijk is. Het merendeel van die boeken is dus een erg kort leven beschoren.

Wat de fiction betreft, vallen er in de wereldliteratuur relatief weinig hoogtepunten, glorieuze meesterwerken te ontdekken. Daarin werd nagenoeg alles gezegd over menselijke verdrukking, haat, liefde, afkeer, vreugde en verdriet. Wat kan men er als schrijver nog aan toevoegen? In de meeste gevallen helemaal niets. Het is een diepe wens van veel schrijvers, dat hun werk zijn maker zal overleven. Ik ben ervan overtuigd dat het praktisch altijd bij een wens zal blijven. Wat dat betreft heb ik me zelf nooit een illusiespiegeltje voorgehouden. Het interesseert me trouwens geen barst of mijn achterachterkleinkinderen mijn naam in een handboek voor literatuur zullen aantreffen. Het interesseert me wél met mensen van nú (zo genuanceerd mogelijk) over mijn werk te kunnen praten.

'Een groter clubje zou inderdaad de spoeling dunner maken.'

Vr.: *Op een bepaald moment hebt u uw literaire schrijverschap afgebouwd, nadat u zich er jaren lang de naad voor uit de broek had gewerkt. Hebt u van die beslissing nimmer spijt? Denkt u niet: die roman, gene novelle wil ik ooit nog schrijven? Of dát jeugdboek?*

J.V.R.: Schrijven, materieel van je pennevruchten bestaan, is voor mij voor al het andere een ambacht uitoefenen. Ik denk dat boeken bedenken, ontwerpen en gestalten geven (ik maak van mijn boeken steeds een ruwe lay-out) even prettig is als bijv. meubels of machines maken. Om met boeken maken in dit kleine taalgebied je kost te verdienen, moet je er keihard tegenaan gaan. En zonder rijkelijke officiële steun — waarvan slechts enkelen en altijd dezelfde genieten (een groter clubje zou de spoeling uiteraard dunner maken) — kun je hier van literair werk alléén niet bestaan. Toen ik besliste uitsluitend van mijn pen te gaan leven, heb ik me in enkele onderwerpen gespecialiseerd, bijv. toerisme. Dat slorpte op den duur ál mijn tijd op, zodat het schrijven van literair werk almaar uitgesteld raakte. Of ik daar spijt van heb? Niet echt, niet erg diep. Maar er zitten nog steeds een paar romans, novellen en jeugdboeken in mijn mouw. Die tover ik er ooit nog wel eens uit. Bij leven en welzijn, natuurlijk.

Vr.: *Hoe lastig is het om, zoals u sinds 1979 doet, in Vlaande-*

ren van een pen (of een tekstverwerker) te willen leven?

J.V.R.: Eigenlijk is het niet héél lastig, op voorwaarde dat je bereid bent heel gedisciplineerd te leven. D.w.z.: je moet jezelf een streng werkschema kunnen opleggen en er in geen geval vanaf wijken. Ik denk dat de meeste 'zelfstandigen' die mislukken, dat aan een tekort aan zelf-tucht moeten wijten. Het is een kwestie van bikkelhard knokken en jezelf niet ontzien. Wie in een klein taalgebied als dat van ons als 'schrijver' zijn brood wil verdienen, moet liefst niet te veel over grote kunst dromen, maar allereerst leren wat op de boekenmarkt gegeerd is en daar stelselmatig op inspelen. Eens dat stadium voorbij, kan hij zijn kop weer eens in de wolken steken.

Vr.: *Hebt u niet soms het gevoel dat u zich al veel vroeger uitsluitend aan het schrijven had kunnen wijden?*

J.V.R.: Inderdaad. Ik had veel vroeger fulltime-schrijver moeten worden. De vrijheid van doen en laten: dat is onbetaalbaar, het is (bijna) mijn hoogste goed, iets dat ik onmogelijk nog zou kunnen missen. Maar ja, gedane zaken nemen geen keer. Ik had indertijd de zorg voor drie opgroeiende kinderen, die vrij lang gestudeerd hebben, en ja, dan ga je wiken en wegen: áls ik mijn vaste job opzeg en van mijn pen ga leven, en ik word ziek, wat dan? Nu weet ik, dat je je voor alles kunt laten verzekeren.

'Een grandioos avontuur van de geest, de vriendschap en de clangeest.'

Vr.: *Vele jaren heeft u zich voor dit tijdschrift als medewerker, redacteur, samensteller en reactiesecretaris ingezet. Houdt u aan die tijd alleen goede herinneringen over?*

J.V.R.: Ik heb het al vaak gezegd en ik zal het blijven zeggen: ik zal de mensen (in eerste instantie André Demedts en kannunnik Albert Smeets) die me de kans hebben gegeven uitbundig aan *Vlaanderen* mee te werken, eeuwig en drie dagen dankbaar blijven. Ik heb er ontzaglijk veel door geleerd, ik raakte bevriend met een schare kunstenaars, ik bouwde (toen nog door idealisme beroerd) relaties op, ik leerde bij Lannoo wat tijdschriftarchitectuur is, ik kon af en toe een beetje opstand prediken — kortom: het was een grandioos avontuur van de geest, de vriendschap en de clangeest. Maar ik wilde niet eeuwig en drie dagen aan een of andere stoel blijven plakken. Ik had me voorgenomen tien jaar voor tijdschrift en (deels) verbond te zorgen, maar dan wilde ik een jongere op mijn plaats. Ik ben er zowat vijftien jaar aan blijven plakken. Maar kijk wat voor voortreffelijke opvolgers er gekomen zijn! Zij doen het nu veel beter dan ik het op dit ogenblik zou gekund hebben, daar ben ik rotsvast van overtuigd.

Vr.: *Bij mijn weten maakt u nu al een hele poos geen deel meer uit van een (literair) cenakel, redactie of vereniging. Is dat omdat u meer een eenling dan een kuddedier geworden bent?*

J.V.R.: Nee, ik ben alleen nog lid van het C.V.K.V. Ik heb zoveel in mijn leven vergaderd, dat ik er voorgoed een punt achter heb gezet. Trouwens, hoe ouder ik word, hoe meer behoefte ik heb aan eenzame paadjes, waarlangs ik iedere dag

Najaar 1961. Bij Streuvels in 'Het Vossenhol', Tiegem. Op de achtergrond E.H. A. Verthé.

mijn vrouw, mijn kinderen en kleinkinderen kan ontmoeten, plus enkele vrienden. Voor de rest interesseert het verenigingsleven mij hoegenaamd niet meer. Ik heb er niet de minste behoefte aan.

Vr.: *Hoe komt het dat u nog nooit over Oostende geschreven hebt? U woont er méér dan 35 jaar.*

J.V.R.: Oostende, de koningin der badsteden, is sinds 1954 weliswaar mijn tweede 'vaderstad' geworden, ik heb er Oostends leren spreken, twee van mijn (drie) kinderen wonen er, al mijn kleinkinderen zijn Oostendenaartjes, maar ik denk dat je maar over een plek of een stad kunt schrijven — écht schrijven —, als je er gewonnen en geworteld bent, anders gezegd: als je er je jeugd hebt doorgebracht. Ik 'voel' Oostende niet, en bovendien trekt het me, als stad, minder aan en zeker niet in het toeristische seizoen.

'Dat was mijn wraak.'

Vr.: *Vele jaren heeft de literaire kritiek, of wat ervoor doorgaat, uw werk van commentaar voorzien. Enkele keren is men hard voor uw geesteskinderen geweest. Op 11 juli 1963 bijv. schreef Hubert Lampo in Volksgazet, bij het verschijnen van uw roman De grote verdwazing, dat er al bloed genoeg was gevloeid... Ik citeer een korte passus: 'Het zou ons allerminst verbazen, indien de schrijver een onderwijzer ware, die in zijn omgeving ongetwijfeld terecht als een knappe kop doorgaat en hieraan het gevoel ontleent, — hij stelle zich in dit geval gerust niet de eerste te zijn —, dat hij bij de genade van de genoten opleiding ook in de literatuur zijn mannetje zal staan'. Was u van zo een mededeling kapot? Of woedend? Vernederd? Wanhopig? Of gaf u de criticus gelijk?*

J.V.R.: Natuurlijk was ik, toen mijn eerste werken verschenen, verschrikkelijk gevoelig voor kritiek. Wat Lampo toen schreef, maakte mij zo woest, dat ik de man 'kweetnietwat' had kunnen aandoen. Toen ik Hubert Lampo, vele jaren later, vroeg om aan mijn Felix Timmermans-boek mee te wer-

ken — in opdracht van de betreurde Maurits Naessens —, vertelde hij me heel spontaan dat hij ooit een van mijn boeken in een kritiek onheus had behandeld en dat hem dat steeds heeft gespeten. Ik heb hem geantwoord dat ik niet kon denken waar hij het over had. Dat was mijn wraak. Maar nu laat kritiek me steenkoud... hoewel ik toch liever heb dat er goeie dingen over mijn werk worden geschreven.

Vr.: *Denkt u dat het belangrijk is dat boeken besproken worden?*

J.V.R.: Boekbesprekingen worden in de meeste gevallen alleen gelezen door mensen die niet aangespoord hoeven te worden om boeken te lezen: ze doen het toch al, en in een bespreking gaan ze dan na of de beoordeling klopt met wat zij ze zich van hebben voorgesteld. Ik kan er wél inkomen, dat tijdschriften als *Boekengids* en *Jeugdboekengids* enorm belangrijk zijn als werkinstrument voor bibliotheekmensen. Voor het overige: als je wilt dat een boek massaal verkocht wordt, moet je er barnumreclame tegenaan gooien. Een boek is wat dat betreft niet beter dan zeepoeder.

'En wat met het steenkool-Nederlands?'

Vr.: *Maakt u er zich wel eens ongerust over dat het onvermogen van jonge mensen om goed te spellen en keurig te stellen zienderogen groter wordt?*

J.V.R.: Dat onze jongere generaties achteruitgaan wat taalvermogen en -gevoeligheid betreft, is niet hun schuld. Wél van degenen die achter schrijftafels al anderhalf decennium experimenteren met onze schoolgaande en studerende kinderen. Iedereen heeft natuurlijk gegrijnsd bij de struikelingen van een minister van onderwijs in een t.v.-taalspelletje, maar wie heeft ooit, terecht, geëist dat een onderwijsminister, die dát durfde te presteren, dadelijk ontslag zou moeten nemen, gezien hij aangetoond heeft volslagen onbekwaam voor zijn taak te zijn? En wat met het steenkool-Nederlands dat

hoofd- en andere inspecteurs in circulaire durven neer te pennen?

Eén van de wortels van het kwaad ligt in het basisonderwijs. Men vergeet ál te vlug dat de lestijd, vergeleken met zowat 50 jaar terug, met ongeveer een derde werd verminderd. En de leerstof is er niet geringer op geworden. Een héél stuk gezonder zou zijn: méér schooldagen en afschaffing van het huiswerk. En de onderwijsmensen-in-spe véél scherper selecteren wat hun moedertaal betreft. Maar ja, wie gaat zo'n selectie doorvoeren? De inspecteurs, die zelf geen Nederlands machtig zijn en die benoemd worden door politici die beter grondwerker zouden geweest zijn?

Vr.: *Er is nogal wat te doen over de mogelijkheid dat boeken over honderd jaar of eerder vanwege het gebruikte materiaal uiteen zullen vallen en a.h.w. vanzelf zullen verdwijnen. U hebt zoveel titels gepubliceerd. Is dat een zorg voor u?*

J.V.R.: Dat boeken gemaakt worden met materiaal dat het geen eeuw kan uithouden, vind ik niet iets om van wakker te liggen. Wat waardevol is, zal echt wel behouden kunnen blijven (men heeft toch ook papyrusrollen geconserveerd?). Wat men de moeite waard vindt, zal op een of andere manier nog steeds vermenigvuldigd kunnen worden (herdruk, beeldplaat). Wat pulp is, zal tot pulp terugkeren. Welke van mijn boeken tot welke van deze drie categorieën behoren, laat ik het liefst door anderen bepalen. Mij raakt dat echt niet (meer). Ik heb genoeg aan het eigen heelalletje, waar ik elke dag iets aan toevoeg: een streepje verf, een plukje wolk, een torentje van een luchtkasteel én — om twaalf uur — een zonestraal.

Vr.: *Klinkt dat niet erg egocentrisch?*

J.V.R.: Misschien. Maar mijn vrouw en ik reizen de wereld rond en af. Er zijn nog andere dingen in het leven dan een papieren droom van roem-over-de-dood heen. Trouwens, de meeste mensen op deze planeet sterven niet: ze creperen. Als je dát weet en gezien en meegemaakt hebt, dan ligt maar één weg meer open: die van het relativeren.

Vr.: *In het laatste decennium hebt u inderdaad vele, grote reizen gemaakt. Welke was de mooiste?*

J.V.R.: Beslist de zes weken die wij in Botswana en Zimbabwe hebben doorgebracht: met een landrover en een tweemonstertje temidden van de ontzaglijke wildernis en met de grote dieren — olifanten, leeuwen, hyena's, buffels, giraffen, ontelbare soorten antilopen — op slechts enkele meters van je vandaan. Het unieke 'terug naar de natuur', zoals wij het nooit meer zullen beleven.

'De meeste mensen op deze planeet sterven niet: ze creperen. Als je dát weet en gezien en meegemaakt hebt, dan ligt maar één weg meer open: die van het relativeren.'

Fred Germonprez kwam op bezoek. Juni 1966.

